

ночасно сферою життєдіяльності людини, що дозволяла виживати їй в оточуючому світі й виявляти себе як творчу особистість. Тому осмислити працю на філософському рівні, визначити її місце в суспільному житті неможливо звичайною вказівкою на те, що всі матеріальні й духовні блага створюються працею або що закономірності історії реалізуються в процесі діяльності людей. Праця – це така діяльність, у якій людина може виявити себе, реалізувати свої можливості, знайти сенс життя. Праця, як зазначають А. М. Бойко та Л. А. Семеновська, виступає основою цілісного, діалектичного розуміння суспільного життя. Вона є генетично первинною формою діяльності, якою людина відрізняється від тварин, умовою існування людей, вічною й природною необхідністю.

Основний принцип реалізації програми загально технологічної підготовки – навчання в процесі конкретної практичної діяльності, що враховує пізнавальні потреби школярів та їх майбутню професію. Основними методами навчання є вправи, розв'язування прикладних задач, практичні та лабораторно-практичні роботи, моделювання та конструювання, екскурсії.

Політехнічна освіта збагачує трудове виховання учнів тим, що воно формує певне позитивне ставлення до політехнічних знань і вмінь, сприяє ознайомленню учнів з соціально економічними проблемами сучасного суспільного виробництва, формує ставлення до продуктивної праці, колективістські риси, мотиви праці, соцзмагання.

Технологія в сучасному сенсі стає досить універсальним поняттям, що означає сферу діяльності людини, сукупність знань, обслуговуючих цю діяльність і відповідну техніку. Її можна охарактеризувати як раціональний спосіб діяльності людини, який здійснюється на основі систематичного застосування теоретичного знання. Виступаючи особливою формою науково-практичних знань про ефективні методи перетворення будь-яких природних і соціальних об'єктів і знань про саму діяльність, технологія забезпечує досягнення певних цілей.

Список використаної літератури

1. *Артуров П. Р.* Политехническое образование школьников: сближение общеобразовательной и профессиональной школы / П. Р. Артуров. – М. : Педагогика, 1986. – 175 с.
2. *Мазуренко С.* Трудове виховання та політична освіта в школах України : (1917 – 1937) / С. Мазуренко // Шлях освіти. – 2001. – №3. – С. 45–48.
3. *Сидоренко В.* Політехнічна освіта: сучасне бачення проблеми / В. Сидоренко, О. Калігаєва // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2005. – №2. – С. 4–7.
4. *Струманський В. П.* Структура і зміст категоріального апарату політехнізму / В. П. Струманський // Педагогіка і психологія. – 1995. – №1. – С. 30–40.
5. *Тхоржевський Д. О.* Політехнічна освіта школярів у сучасних умовах / Д. О. Тхоржевський, В. О. Дідух // Педагогіка і психологія. – 1994. – №4. – С. 15–21.

Ліна Шевцова

ПОЛІТЕХНІЧНА ОСВІТА ЯК НАПРЯМ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ

На сучасному етапі суспільного розвитку гостро постає проблема реалізації ідеї політехнізму, яка сьогодні, на жаль, мало досліджується педагогічною наукою. Такий стан можна пояснити такими суспільними процесами: в основному, це різке зменшення державного фінансування у галузі технічних наук, орієнтація промисловості на зарубіжні технології, бажання кваліфікованих фахівців і молоді працювати і навчатися за кордоном, перехід змісту професійної освіти до більш гуманітарної; втрата інтересу з боку вчених, викладачів і держави до проблем політехнічної освіти, відсутність нових ідей, скорочення матеріальної бази трудового навчання в загальноосвітніх школах.

Перелік негативних тенденцій можна доповнювати, але важливо звернути увагу на позитивні зміни, які, на нашу думку, є передумовами до відродження політехнічної освіти. До них можна віднести такі загальні чинники:

- 1) процес комп'ютеризації виробничої та освітньої сфери;
- 2) розуміння цивілізацією переваг у соціально-економічній та військовій галузях тих країн, які у своєму розвитку ведуть пряме орієнтування на високі сучасні досягнення;
- 3) величезне зростання потреби у випускниках професійно-технічних навчальних закладів, спеціалістів, які володіють засобами комунікації та обчислювальною технікою.

Наведені фактори додають проблемі політехнічної освіти актуальності, особливо через те, що в останні десятиріччя це питання майже не досліджувалося.

Уперше на необхідність політехнічного навчання вказали К. Маркс та Ф. Енгельс, які вбачали в ньому навчання, що знайомить із основними принципами всіх процесів виробництва.

У радянській педагогіці проблема політехнічної освіти учнів вивчалась давно і різнобічно. Аналіз наукової літератури цього періоду дає підстави виокремити такі напрями наукових пошуків:

- 1) висвітлення еволюції ідеї політехнізму (Л. Акользіна, М. Колмакова, Г. Крап, Н. Кузін, С. Литвінов, Г. Московкіна, Г. Сосновська);
- 2) обґрунтування її методологічних основ (С. Батишев, І. Клочков, М. Скаткін, С. Шабалов, С. Шаповаленко);
- 3) розробка структури і змісту політехнічної освіти (П. Атутов, Ю. Васильєв, В. Гусєв, Д. Єпштейн, К. Іванович, В. Ледньов, В. Поляков, В. Серіков, П. Ставський, Ю. Тюнников, А. Шибанов);
- 4) розкриття науково-методичних аспектів проблеми (Н. Буринська, В. Дарханов, М. Жиделев, І. Зверєв, Ф. Сушкова).

Історико-педагогічний досвід засвідчив, що основними задачами політехнічного навчання є:

- 1) ознайомлення учнів із головними напрямками науково-технічного прогресу;
- 2) ознайомлення учнів із фізичними основами функціонування технічних пристроїв;
- 3) розвиток творчих технічних можливостей [2, с. 145-151].

Сьогодні, на жаль, навчальні заклади (школи) не мають достатньо матеріальної бази для забезпечення цілісної політехнічної освіти. Вчені (В. Борисов, Й. Гушулей, В. Курило, В. Мадзігон, Н. Ничкало, В. Сидоренко, Г. Терещук) наводять на думку, що по-сісти гідне місце в європейському співтоваристві українське суспільство зможе лише тоді, коли молодь оволодіє необхідним мінімумом політехнічних знань і вмій. Так як ідея політехнізму передбачає підготовку молоді до майбутньої трудової діяльності, змістові й організаційні характеристики якої змінюються залежно від суспільно-політичних і соціально-економічних умов життя людей, можна вважати доцільним у цій статті здійснити аналіз феномену "*трудова діяльність*". Треба зауважити, що в сучасній науці не існує цілісного розуміння поняття "*праця*". Вчені визначають його як складне, багатоаспектне явище, основний спосіб існування й самовиразу людини, розгортання її внутрішніх потенцій, перетворення зовнішньої необхідності у внутрішню потребу; як доцільну діяльність людини, спрямовану на видозміну та пристосування предметів природи для задоволення своїх потреб; як процес людської діяльності, обмежений просторово-часовими рамками, спрямований на самореалізацію й отримання певної вигоди; як синтетичну категорію, яка характеризує специфічну, властиву людині форму діяльності, спрямовану на освоєння й перетворення природного середовища, поліпшення соціальних відносин або перетворення нових цінностей [3, с. 490; 2, с. 514]. Водночас, дослідники поділяють думку, що праця є невід'ємною передумовою людського життя, а також універсальною категорією, що охоплює всі аспекти людської діяльності. Вчені-економісти правильно стверджують, що людська праця – це ціле-

спрямована діяльність для отримання певного корисного результату в тій чи іншій формі. Вони наголошують на тому, що всі соціально-економічні відносини людей виникають у процесі праці, зокрема тієї, що стосується організації виробництва. Тому цілком справедливо, що праця є основою системи економічних відносин.

При застосуванні політехнічних знань на практиці учні набувають практичних загально-трудових умінь та навичок, зокрема таких, як користування простими знаряддями праці та інструментами, аналіз і часткове складання технічної документації, виконання нескладних операцій із ручної та механізованої обробки металу, дерева, ремонт нескладної апаратури та інше.

Процес глобалізації, на думку фахівців, значно впливає на трудові відносини та, відповідно, на підготовку молоді до праці, і виявляється у взаємодії таких ознак:

а) запозичення зарубіжного досвіду стосовно організації й управління працею, її оплати;

б) імпортування засобів виробництва, що зумовлює зміни умов праці, рівня її продуктивності;

в) закупівля за кордоном предметів споживання значною мірою впливає на рівень заробітної платні робітників;

г) міграція робочої сили, що відбувається на національному ринку праці, структурі зайнятості населення, рівневі оплати різних видів праці;

д) збільшення іноземних інвестицій в економіку країни, які створюють усередині неї додаткові робочі місця, зазвичай, більш оплачувані, ніж на національних підприємствах;

е) посилення міжнародної конкуренції в наукоємних галузях національної економіки, які мають значний потенціал розвитку, але водночас недостатньо зміцнених унаслідок відсутності протекціоністської політики держави (може призвести до істотного скорочення попиту всередині країни на кваліфіковану робочу силу з усіма негативними наслідками) [1, с. 63-64].

Роль трудової діяльності у суспільному житті визначається насамперед природою й сутністю самої праці. У свою чергу, сутність праці не може мислитися окремо від історичного процесу загалом: саме праця впродовж історії людства виступала одночасною сферою життя людини, що допомагала виживати їй у світі й виявляти себе як незалежну творчу особистість. Праця є тим соціальним явищем, це забезпечує можливість виявити стале, незамінне й гранично загальне в самій праці.

Таким чином, діяльність людини визначається не біологічними потребами чи генетичною програмою, а історично сформованими соціокультурними умовами, при цьому політехнічна освіта відіграє важливе значення у підготовці і навчанні учнів, сприяє молоді у виборі майбутньої трудової діяльності.

Список використаної літератури

1. Ключ В. Ф. Труд в системе социально-экономических отношений современного российского общества : дис. ... канд. эконом. наук : спец. 08.00.01 / В. Ф. Ключ. – М., 2003. – 187 с.
2. Семеновська Л. Витоки ідеї політехнізму в історії філософської та науково-педагогічної думки (XVII-XIX ст.) / Л. Семеновська // Педагогічні науки : зб. наук. праць / Полтавський держ. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2009. – Вип. 2. – С. 129–136.
3. Философский словарь [под ред. И. Т. Фролова]. – М. : Просвещение, 1987. – 590 с.
4. Філософський енциклопедичний словник / [під ред. В. І. Шинкарук]. – К. : Абрис, 2002. – 742 с.